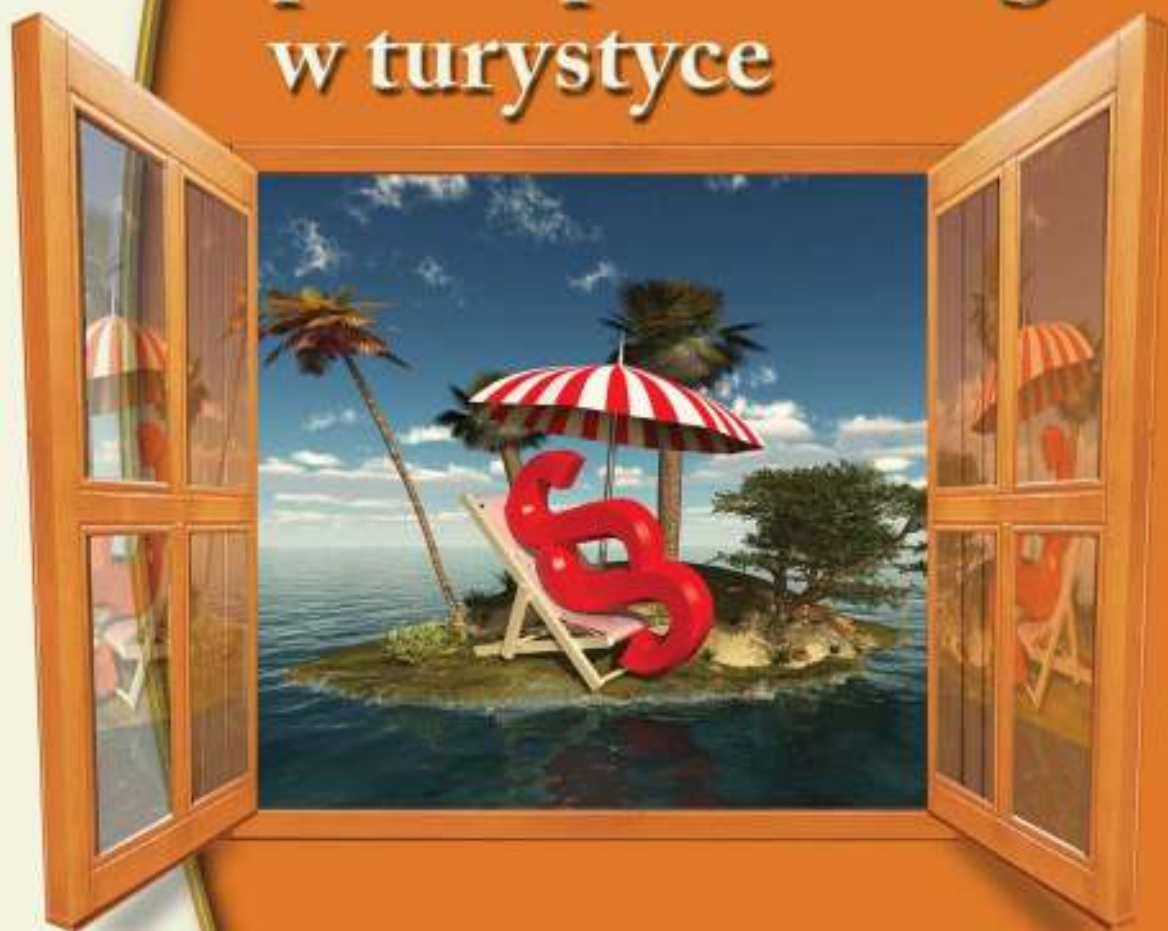

Jacek Barcik

Elementy międzynarodowego prawa publicznego w turystyce

Wydawnictwo C.H. Beck

**Elementy
międzynarodowego
prawa publicznego
w turystyce**

Jacek Barcik

**Elementy
międzynarodowego
prawa publicznego
w turystyce**

Wydawnictwo C.H. Beck
Warszawa 2011

Wydawca: Anna Chojnacka
Redaktor merytoryczny: Grażyna Nowak
Projekt okładki i stron tytułowych: Ireneusz Gawliński
Ilustracja na okładce: © Ireneusz Gawliński

Seria: Zarządzanie
Podseria: Turystyka – Rekreacja – Sport

© Wydawnictwo C.H. Beck 2011

Wydawnictwo C.H. Beck Sp. z o.o., ul. Bonifraterska 17
00-203 Warszawa, tel. (22) 33 77 600

Skład i łamanie: IGAWA Ireneusz Gawliński
Druk i oprawa: Cyfrowe Centrum Druku, Bydgoszcz

ISBN 978-83-255-2014-4

ISBN e-book: 978-83-255-2882-9

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Przedmowa	11
Rozdział 1. Zagadnienia wstępne	13
1.1. Definicja prawa międzynarodowego.....	13
1.2. Przestrzeń operacyjna prawa międzynarodowego.....	13
1.3. Przedmiot regulacji i cele prawa międzynarodowego.....	14
1.4. Turystyka jako przedmiot zainteresowania prawa międzynarodowego.....	14
1.5. Różnice między prawem międzynarodowym a prawem wewnętrznym.....	18
1.6. Prawo międzynarodowe w polskim porządku prawnym.....	20
1.7. Prawo międzynarodowe a prawo europejskie.....	21
1.8. Podmioty prawa międzynarodowego.....	23
Rozdział 2. Źródła prawa międzynarodowego a turystyka	26
2.1. Katalog źródeł prawa międzynarodowego.....	26
2.2. Umowa międzynarodowa.....	27
2.2.1. Definicja umowy międzynarodowej.....	27
2.2.2. Rodzaje umów międzynarodowych.....	27
2.2.3. Struktura umowy międzynarodowej.....	28
2.2.4. Obowiązek przestrzegania umów międzynarodowych.....	28
2.3. Geneza współpracy międzynarodowej w sferze turystyki.....	29
2.4. Umowy międzynarodowe a turystyka.....	31
2.5. Zwyczaj międzynarodowy a turystyka.....	35
2.6. Ogólne zasady uznane przez narody cywilizowane.....	36
2.7. Uchwały organizacji międzynarodowych.....	36
2.8. Akty jednostronne państw.....	38

Rozdział 3. Ludność w prawie międzynarodowym	39
3.1. Obywatelstwo.....	39
3.1.1. Definicja i regulacje prawa międzynarodowego.....	39
3.1.2. Ogólne zasady dotyczące obywatelstwa.....	41
3.1.3. Nabycie i utrata obywatelstwa.....	41
3.1.4. Podwójne lub wielorakie obywatelstwo.....	45
3.1.5. Bezpaństwowość.....	46
3.1.6. Obywatelstwo Unii Europejskiej.....	46
3.2. Cudzoziemcy.....	47
3.3. Azyl.....	49
3.4. Uchodźcy.....	49
3.5. Prawa człowieka w kontekście turystyki.....	51
3.5.1. Definicja i znaczenie praw człowieka.....	51
3.5.2. Geneza i rozwój praw człowieka w prawie międzynarodowym.....	52
3.5.3. Czy prawo do turystyki jest prawem człowieka?.....	54
3.6. Międzynarodowa definicja turysty dla celów statystycznych.....	57
3.7. Prawa i obowiązki turystów i organizatorów turystyki.....	58
3.8. Zagadnienie bezpieczeństwa turystów.....	63
Rozdział 4. Terytorium w prawie międzynarodowym	64
4.1. Klasyfikacje terytorium.....	64
4.2. Zwierzchnictwo terytorialne.....	65
4.3. Nabycie terytorium państwowego.....	65
4.4. Granica państwa.....	66
4.4.1. Zasady uprawiania turystyki w strefie nadgranicznej.....	68
4.5. Przekraczanie granicy państwowej.....	68
4.5.1. Przejścia graniczne.....	70
4.5.2. Dokumenty uprawniające do przekroczenia granicy.....	70
4.5.3. Kontrola graniczna.....	75
4.5.4. Przekraczanie granicy w strefie Schengen.....	76
4.5.5. Pozostałe formalności graniczne.....	80
4.5.5.1. Odprawa celna.....	80
4.5.5.2. Odprawa dewizowa.....	88
4.5.5.3. Odprawa sanitarna.....	89
4.6. Obszary morskie a ruch turystyczny.....	90
4.6.1. Źródła prawa morza.....	90
4.6.2. Podział obszarów morskich.....	91
4.6.2.1. Obszary wchodzące w skład państwa nadbrzeżnego.....	91
4.6.2.2. Obszary podlegające ograniczonym prawom suwerennym państwa nadbrzeżnego.....	94
4.6.2.3. Obszary niepozostające pod jurysdykcją państwa nadbrzeżnego.....	96
4.7. Przestrzeń powietrzna i kosmiczna a międzynarodowy ruch turystyczny.....	99
4.7.1. Przestrzeń powietrzna.....	99
4.7.2. Przestrzeń kosmiczna.....	102
4.8. Turystyka na wodach śródlądowych.....	104
4.9. Transport lądowy (kolejowy i drogowy).....	105

4.10. Turystyka na obszarach podbiegunowych	106
4.10.1. Antarktyka	106
4.10.2. Arktyka	107
Rozdział 5. Prawo dyplomatyczne i konsularne	108
5.1. Organy reprezentujące państwo	108
5.2. Stałe misje dyplomatyczne	108
5.2.1. Ustanawianie stosunków dyplomatycznych	109
5.2.2. Klasy szefów misji dyplomatycznej. Personel dyplomatyczny	110
5.2.3. Przywileje i immunitety dyplomatyczne	111
5.2.4. Funkcje misji dyplomatycznych	112
5.3. Urzędy konsularne	117
5.3.1. Ustanawianie stosunków konsularnych	118
5.3.2. Klasy kierowników urzędów konsularnych. Personel konsularny	118
5.3.3. Przywileje i immunitety konsularne	119
5.3.4. Funkcje konsularne	119
5.3.4.1. Funkcje w zakresie ochrony interesów państwa wysyłającego i jego obywateli	120
5.3.4.2. Funkcje o charakterze administracyjnym, sądowym, notarialnym, urzędnika stanu cywilnego, w sprawach spadkowych, opieki i kurateli oraz depozytu	124
5.3.4.3. Funkcje w dziedzinie żeglugi morskiej i powietrznej	135
5.3.4.4. Funkcje w zakresie promocji stosunków gospodarczych, handlowych, kulturalnych i naukowych	135
5.3.4.5. Funkcja informacyjna	135
5.3.4.6. Funkcje polityczne i specyficzne zadania o charakterze dyplomatycznym	136
Rozdział 6. Międzynarodowe organizacje turystyczne na przykładzie Światowej Organizacji Turystyki	137
6.1. Informacje ogólne o organizacjach międzynarodowych	137
6.1.1. Definicja organizacji międzynarodowej	137
6.1.2. Geneza organizacji międzynarodowych z uwzględnieniem turystyki	138
6.1.3. Rodzaje organizacji międzynarodowych	140
6.1.4. Podmiotowość organizacji międzynarodowych	143
6.1.5. Funkcje organizacji międzynarodowych	144
6.1.6. Struktura organizacji międzynarodowych	144
6.1.7. Członkostwo w międzynarodowych organizacjach rządowych	145
6.2. Światowa Organizacja Turystyki	146
6.2.1. Geneza powstania i członkostwo	146
6.2.2. Cel działania	151
6.2.3. Zagadnienie podmiotowości prawnej UNWTO	152
6.2.4. Struktura organizacyjna	152

Rozdział 7. Międzynarodowa współpraca w zwalczaniu negatywnych zjawisk związanych z turystyką	157
7.1. Turystyka seksualna.....	158
7.2. Korupcja.....	164
7.3. Wykorzystywanie pracowników.....	165
7.4. Degradacja środowiska naturalnego.....	167
7.5. Zagrożenie dla dziedzictwa kulturowego.....	171
7.6. Przenoszenie chorób.....	173
7.7. Narkotyki.....	174
7.8. Nielegalni imigranci.....	175
7.9. Turystyka a terroryzm międzynarodowy.....	175
7.10. Wybrane instrumenty międzynarodowej współpracy karnej.....	178
7.10.1. Ustalenie jurysdykcji karnej.....	178
7.10.2. Ekstradycja i europejski nakaz aresztowania.....	179
7.10.3. Pomoc prawna w sprawach karnych.....	180
7.10.4. Przekazanie i przejęcie ścigania.....	180
7.10.5. Uznanie i wykonywanie zagranicznych orzeczeń karnych.....	180
Rozdział 8. Odpowiedzialność w prawie międzynarodowym	182
8.1. Odpowiedzialność państwa za naruszenie prawa międzynarodowego..	183
8.1.1. Przesłanki odpowiedzialności.....	184
8.1.2. Zakres odpowiedzialności państwa.....	187
8.1.3. Zbrodnie i delikty międzynarodowe.....	189
8.1.4. Okoliczności wyłączające odpowiedzialność.....	189
8.1.5. Formy odpowiedzialności.....	191
8.2. Odpowiedzialność organizacji międzynarodowych.....	193
8.3. Odpowiedzialność osób fizycznych i prawnych za naruszenie prawa międzynarodowego.....	194
Rozdział 9. Pokojowe załatwianie sporów międzynarodowych	195
9.1. Definicja sporu.....	195
9.2. Nakaz załatwiania sporów środkami pokojowymi.....	196
9.3. Podział środków pokojowego załatwiania sporów międzynarodowych.....	196
9.4. Dyplomatyczne środki załatwiania sporów międzynarodowych.....	197
9.4.1. Negocjacje.....	197
9.4.2. Mediacja.....	197
9.4.3. Dobre usługi.....	198
9.4.4. Komisje śledcze.....	198
9.4.5. Koncyliacja.....	198
9.5. Sądowe środki załatwiania sporów międzynarodowych.....	199
9.5.1. Arbitraż międzynarodowy.....	199
9.5.2. Sądy międzynarodowe.....	200
9.6. Rozstrzygnięcie sporów przez ONZ.....	203
Wykaz literatury	205
Indeks	207

Wykaz skrótów

Kodeks	Globalny Kodeks Etyki w Turystyce
MPPGSiK	Międzynarodowy Pakt Praw Społecznych, Gospodarczych i Kulturalnych
MPPOiP	Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych
MTS	Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości
ONZ	Organizacja Narodów Zjednoczonych
PDPC	Powszechna Deklaracja Praw Człowieka
RB ONZ	Rada Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych
STSM	Stały Trybunał Sprawiedliwości Międzynarodowej
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury
UNWTO	United Nations World Tourism Organization, Światowa Organizacja Turystyki
ZG ONZ	Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych

Przedmowa

Pomysł napisania podręcznika do nauki prawa międzynarodowego publicznego zrodził się w toku licznych zajęć ze studentami kierunku Turystyka i rekreacja. Z jednej strony bowiem całościowy wykład klasycznego prawa międzynarodowego wydaje się zupełnie zbędny dla studenta turystyki, z drugiej zaś ma on często ograniczoną wiedzę z zakresu prawoznawstwa, co rodzi trudności z opanowaniem materii prawnej. Dlatego też intencją Autora jest wyselekcjonowanie i przedstawienie w możliwie najprostszy i najbardziej przystępny sposób wybranych elementów prawa międzynarodowego, które mogą okazać się pomocne w działalności turystycznej. Służą temu liczne tabele wizualizujące tok wykładu. Zakres tematyczny powoduje zarazem, że podręcznik zazębia się z regulacjami polskiego prawa wewnętrznego, zwłaszcza zaś prawa administracyjnego. Intencją Autora było unikanie opisywania rozwiązań przyjętych w prawie polskim, przy skupieniu się wyłącznie na aspektach prawnomiędzynarodowych. Niekiedy jednak, w celu lepszego zrozumienia prezentowanej tematyki, w sposób ograniczony wspomniane są również regulacje prawa krajowego.

Jacek Barcik

Katowice, czerwiec 2011 roku.

Rozdział 1

Zagadnienia wstępne

1.1. Definicja prawa międzynarodowego

Prawo międzynarodowe można zdefiniować jako zespół norm regulujących stosunki wzajemne między podmiotami tego systemu prawa, czyli przede wszystkim między państwami i organizacjami międzynarodowymi. Za symboliczną datę powstania współczesnego prawa międzynarodowego uznaje się często rok 1648, w którym podpisano Traktaty Westfalskie kończące wojnę trzydziestoletnią w Rzeszy Niemieckiej. W Traktatach tych po raz pierwszy w stosunkach międzynarodowych przyjęto i potwierdzono zasadę suwerenności państwowej, zgodnie z którą każde państwo jest równe w świetle prawa i powinno być tak samo traktowane na arenie międzynarodowej. Zasada ta po dziś dzień jest fundamentem prawa międzynarodowego.

1.2. Przestrzeń operacyjna prawa międzynarodowego

Każdy system prawny obowiązuje na pewnym terytorium, które można umownie określić mianem przestrzeni operacyjnej danego systemu. Przykładowo prawo polskie obowiązuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz na polskich statkach morskich i powietrznych. Podobnie prawo międzynarodowe operuje w przestrzeni określonej mianem społeczności, a czasami także wspólnoty międzynarodowej. W węższym znaczeniu termin ten można odnieść do ogółu suwerennych państw, natomiast w szerszym obejmuje on wszystkie podmioty prawa międzynarodowego, w tym także organizacje międzynarodowe.

1.3. Przedmiot regulacji i cele prawa międzynarodowego

Przez przedmiot regulacji należy rozumieć zakres zagadnień, którymi zajmuje się dany system prawa. W przypadku prawa międzynarodowego początkowo zawierało ono jedynie normy dotyczące prawa wojny, zawierania umów międzynarodowych i stosunków dyplomatycznych między państwami. Stan taki uległ zmianie w XIX i XX w., które przyniosły znaczny przyrost ilościowy norm prawnomiędzynarodowych (wzrosła liczba zawieranych umów międzynarodowych) oraz ekspansję tego systemu prawa na coraz to nowe sfery. W ramach prawa międzynarodowego pojawiają się nowe działy, takie jak: prawo organizacji międzynarodowych, prawo lotnicze, prawo kosmiczne, międzynarodowe prawo ochrony praw człowieka, prawo ochrony środowiska. Rozwijają się również dotychczasowe działy regulujące prawo morza, prawo traktatów czy kwestie odpowiedzialności państw. Regulacje prawa międzynarodowego można obecnie znaleźć praktycznie w niemal każdej sferze ludzkiej aktywności. Tak szybki rozwój prawa międzynarodowego jest wynikiem globalizacji i wzrostu powiązań w ramach społeczności międzynarodowej. Wymuszają one współpracę między państwami, która często jest realizowana w drodze umów międzynarodowych.

Przez cele prawa międzynarodowego należy rozumieć zadania i rolę, jaką prawo to ma do spełnienia w stosunkach międzynarodowych. Nie jest to rola stała, zmienia się i ewoluuje, w zależności od kontekstu społeczno-historycznego danej epoki. Najważniejszym celem prawa międzynarodowego pozostaje jednak od 1945 r. utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. W latach zimnej wojny wiązała się z nim konieczność zapewnienia pokojowego współistnienia państw kapitalistycznych z socjalistycznymi. Obecnie zagrożeniem są takie zjawiska, jak: terroryzm międzynarodowy, konflikty wewnętrzne, fale uchodźców, proliferacja (rozprzestrzenianie się) broni masowej zagłady. Obok tego podstawowego celu prawo międzynarodowe przyczynia się także do rozwoju przyjaznych stosunków między państwami, będąc instrumentem rozwiązywania międzynarodowych problemów o charakterze gospodarczym, społecznym, kulturalnym i humanitarnym. Bardzo ważną rolę prawa międzynarodowego pozostaje współcześnie normowanie międzynarodowej ochrony praw człowieka.

1.4. Turystyka jako przedmiot zainteresowania prawa międzynarodowego

Jak wspomniano w poprzednim podrozdziale, celem prawa międzynarodowego jest rozwijanie przyjaznych stosunków między narodami oraz umacnianie powszechnego pokoju. Rozwój turystyki traktuje się jako jeden ze środków, które mogą przyczynić się do realizacji tego ogólnego celu. Dostrzegła to Organizacja Narodów Zjednoczonych, która proklamowała rok 1967 Światowym Rokiem

Turystyki, zarazem promując tę inicjatywę hasłem: „Turystyka. Paszport do pokoju”. Znaczenie turystyki dla promowania dobrych relacji międzynarodowych podkreślono w dokumentach międzynarodowych, zwłaszcza przyjmowanych w ramach Światowej Organizacji Turystyki. Deklaracja Manilska o turystyce światowej z 10 października 1980 r., uchwalona na konferencji z udziałem przedstawicieli 107 państw świata, stwierdza wręcz, że: „światowa turystyka może rozwijać się w atmosferze pokoju i bezpieczeństwa, która może być osiągnięta przez wspólne wysiłki wszystkich państw zmierzające do promowania redukcji międzynarodowego napięcia i do rozwoju międzynarodowej współpracy w duchu przyjaźni, poszanowania praw człowieka i zrozumienia pomiędzy państwami”. Ponadto: „światowa turystyka może być niezbędną siłą na rzecz światowego pokoju i może dostarczyć moralnej i intelektualnej podstawy dla międzynarodowego zrozumienia i współzależności”. Może również przyczynić się do ustanowienia nowego międzynarodowego porządku gospodarczego, pomagając w eliminacji powiększającej się ekonomicznej przepaści między rozwiniętymi i rozwijającymi się państwami, zapewniając stałe przyspieszenie rozwoju gospodarczego i społecznego. Podobne sformułowania zawiera Globalny Kodeks Etyki w Turystyce przyjęty w 1999 r. przez Zgromadzenie Ogólne Światowej Organizacji Turystyki. Preambuła Kodeksu potwierdza, iż „turystyka stanowi żywotną siłę w służbie pokoju oraz sprzyja przyjaźni i porozumieniu między narodami świata dzięki zapewnieniu możliwości bezpośrednich, spontanicznych i równoprawnych kontaktów mężczyzn i kobiet o odmiennych kulturach i stylach życia”.

Międzynarodowy ruch osobowy, a zwłaszcza międzynarodowy ruch turystyczny, przyczynia się do lepszego zrozumienia i szacunku dla odmiennych kultur i zwyczajów. Turyści stykają się z różnymi warunkami społecznymi, obyczajowymi i kulturowymi, innymi niż te panujące w ich ojczyźnie. Poznając je, uczą się je rozumieć, a wracając do swojego kraju przekazują tę wiedzę swoim współobywatelom. Sprzyja to promowaniu tolerancji i stanowi wielki wkład turystyki w międzynarodowe zrozumienie i szacunek dla innych kultur. Wartość tę dostrzegł Globalny Kodeks Etyki w Turystyce w art. 1 zatytułowanym „Udział turystyki w pogłębianiu wzajemnego zrozumienia i szacunku pomiędzy narodami i społeczeństwami”.

Globalny Kodeks Etyki w Turystyce

Artykuł 1

Udział turystyki w pogłębianiu wzajemnego zrozumienia i szacunku pomiędzy narodami i społeczeństwami

1. Zrozumienie i krzewienie ogólnoludzkich wartości etycznych w duchu tolerancji i poszanowania dla różnorodnych wierzeń religijnych, postaw moralnych i poglądów filozoficznych, to zarówno podstawa, jak i rezultat odpowiedzialnej turystyki. Uczestnicy rozwoju turystyki i sami turyści winni brać pod uwagę odrębne tradycje oraz obyczaje społeczne i kulturowe innych narodów, w tym również mniejszości i rdzennej ludności oraz szanować ich godność;
2. Działalność turystyczna powinna być prowadzona w harmonii ze specyfiką i tradycjami regionów i krajów przyjmujących oraz przy poszanowaniu miejscowych praw, zachowań i zwyczajów;
3. Zarówno społeczności przyjmujące turystów, jak i miejscowi przedstawiciele branży turystycznej powinni zaznajamiać się i z szacunkiem odnosić się do odwiedzających ich turystów, a także poznawać styl ich życia, upodobania i oczekiwania. Poprawie poziomu przyjmowania turystów służy odpowiednie szkolenie i przygotowanie zawodowe kadry turystycznej. [...]

Należy stwierdzić, że między sferą turystyki międzynarodowej a prawem międzynarodowym zachodzi ścisła korelacja i współzależność. Z jednej strony bowiem rozwój turystyki traktuje się jako czynnik wspierający pokojową współpracę państw, a tym samym umożliwiający realizację celu stawianego przed prawem międzynarodowym. Z drugiej zaś istnienie stosownych regulacji prawnomiędzynarodowych jest niekiedy niezbędnym warunkiem pozwalającym na rozwój turystyki. W wielu kwestiach, takich jak ułatwienia celne czy wizowe, państwa zawierają umowy międzynarodowe, bez których uprawianie turystyki międzynarodowej byłoby znacznie trudniejsze.

Wypada podkreślić, że turystyka międzynarodowa jest ściśle powiązana z takimi zjawiskami społecznymi i gospodarczymi, jak demokracja i rozwój gospodarczy. Łączy się z prawem do swobodnego przemieszczania się, a także z prawem do praktykowania swoich przekonań religijnych podczas pobytu za granicą. Splot ten jest dostrzegany w uchwałach organizacji międzynarodowych (np. w Deklaracji Manilskiej o turystyce światowej z 10 października 1980 r., w Deklaracji Manilskiej o społecznym oddziaływaniu turystyki z 22 maja 1997 r.). Przykładowo Parlament Europejski w swojej Rezolucji w sprawie turystyki i rozwoju [2004/2212(INI)] wskazuje na turystykę jako czynnik wzrostu gospodarczego oraz demokracji i promowania stabilności. Zdaniem PE: „turystyka stanowi jeden z fundamentalnych aspektów każdej konsekwentnej polityki rozwojowej realizowanej w państwach rozwijających się”, a „rozwój turystyki może być środkiem walki z totalitaryzmem, władzą dyktatorską i nadmierną centralizacją władzy”. Turystyka może także być działalnością demokratyczną, pozwalającą na stworzenie na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym struktur gospodarczych i społecznych reprezentatywnych dla społeczeństwa obywatelskiego. Tym samym przyczynia się do promowania demokracji. Z drugiej strony rządy oraz operatorzy turystyczni poprzez negatywną reklamę krajów nieprzestrzegających zasad demokratycznych i praw człowieka mogą zniechęcać do odwiedzania tych państw i w ten sposób pośrednio wymuszać przestrzeganie standardów demokratycznych. Niebagatelny jest wpływ turystyki na ekonomię w państwach turystycznych, zwłaszcza zaś w ubogich państwach rozwijających się. Podkreśla go między innymi Globalny Kodeks Etyki w Turystyce.

Globalny Kodeks Etyki w Turystyce

Artykuł 5

Turystyka jako działalność przynosząca korzyści krajom i społecznościom przyjmującym turystów

1. Społeczności lokalne winny być zaangażowane w działalność turystyczną i mieć swój odpowiedni udział w wynikających z niej korzyściach gospodarczych, społecznych i kulturalnych, a szczególnie z tworzenia miejsc pracy związanych bezpośrednio lub pośrednio z tą działalnością;
2. Polityka turystyczna winna być realizowana w taki sposób, by przyczyniać się do poprawy poziomu życia ludności w obszarach odwiedzanych przez turystów oraz do zaspokajania jej własnych potrzeb. W planowaniu urbanistycznym i architektonicznym oraz przy eksploatacji ośrodków turystycznych i obiektów noclegowych należy zmierzać do ich jak najlepszej integracji z lokalną strukturą gospodarczą i społeczną. W przypadku występowania podobnych kwalifikacji zawodowych należy poszukiwać możliwości zatrudniania w pierwszej kolejności miejscowej siły roboczej;
3. Szczególną uwagę należy zwrócić na specyficzne problemy terenów nadbrzeżnych oraz wysp, a także gospodarczo słabych rejonów wiejskich i górskich, dla których turystyka stanowi często jedną z niewielu możliwości rozwoju z uwagi na upadek tradycyjnej działalności gospodarczej;
4. Branża turystyczna, a zwłaszcza inwestorzy, kierując się obowiązującymi przepisami, powinni badać wpływ swoich przedsięwzięć gospodarczych na otoczenie i środowisko naturalne. Powinni oni również, w sposób maksymalnie jasny i obiektywny, informować o swoich przyszłych planach i możliwych do przewidzenia skutkach ich działań oraz prowadzić dialog na ten temat z zainteresowaną społecznością.

Aby lokalna społeczność mogła należycie korzystać z zysków płynących z turystyki, konieczne jest odpowiedzialne podejście do jej uprawiania. Kluczem w tym zakresie jest promowanie tzw. **turystyki zrównoważonej**, czyli takiej, która – podnosząc poziom życia miejscowej ludności – chroni zarazem jej środowisko naturalne i zdrowie oraz wspiera lokalną gospodarkę dzięki nabywaniu na miejscu żywności i innych zasobów lokalnych. W tym kontekście konieczne jest dokonanie przez operatorów turystycznych przeglądu wszystkich swoich pakietów *all inclusive*, które uniemożliwiają czerpanie dodatkowych korzyści przez lokalną społeczność oraz zachęcenie operatorów do pozyskiwania w miarę możliwości na miejscu materiałów i personelu, w tym kadry kierowniczej. Do działań takich wzywa Unia Europejska. Ważne jest również, by zyski z turystyki były inwestowane w rozwój lokalny. Między wzrostem gospodarczym będącym efektem turystyki a rozwojem ruchu turystycznego występuje sprzężenie zwrotne. Wzrost gospodarczy uzależniony jest bowiem od natężenia ruchu turystycznego (od liczby turystów), ten zaś wymaga uprzednich inwestycji w infrastrukturę turystyczną (m.in. w zakresie transportu, energetyki, technologii komunikacji, ochrony zdrowia). Polityka turystyczna powinna być zatem ściśle powiązana z polityką rozwojową.

Odrębnym zagadnieniem jest międzynarodowe wsparcie, finansowe i materialne, dla państw dotkniętych katastrofami naturalnymi wpływającymi na ich przemysł turystyczny (np. dla Haiti po trzęsieniu ziemi w styczniu 2010 r.). W 2006 r. z inicjatywy Sekretarza Generalnego UNWTO powołano Turystyczną Sieć Reagowania Kryzysowego (Tourism Emergency Response Network – TERN) zrzeszającą czołowe stowarzyszenia turystyczne na świecie z zamiarem ochrony turystów przed skutkami katastrof. Ochrona ta przejawia się w wymianie informacji i przekazywaniu turystom i mediom precyzyjnych informacji na temat źródeł zagrożeń. W ramach samego UNWTO działa także Zespół Ryzyka i Zarządzania Kryzysowego (Risk and Crisis Management – RCM).

Kontrowersje wzbudza możliwość praktykowania przez turystów swoich przekonań religijnych podczas pobytu za granicą. Szczególnego znaczenia nabiera to współcześnie wobec rozwoju tzw. turystyki pielgrzymkowej, związanej z wizytami w miejscach świętych dla danej religii, wyznania czy kultu (Globalny Kodeks Etyki w Turystyce stanowi w art. 2 ust. 4, iż: „Podróżowanie w celach religijnych, zdrowotnych, edukacyjnych, kulturalnych oraz wymiany językowe stanowią szczególnie korzystne formy turystyki, zasługujące na poparcie”). Prawo do wolności religii, także w aspekcie wolności jej praktykowania i uzewnętrzniania, jest przewidziane w wielu aktach prawa międzynarodowego (np. Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966 r. w art. 18 stanowi, iż: „Każdy ma prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania [...]”). Niestety, w niektórych państwach, zwłaszcza tych przyjmujących jedną wybraną religię za oficjalną religię państwa, prawo to jest ograniczane. Turyści muszą się liczyć w związku z tym z limitowaną możliwością uzewnętrzniania swoich przekonań religijnych podczas pobytu w danym państwie. Problem ten nie dotyka państw europejskich, ale można spotkać się z nim na gruncie innych cywilizacji.

1.5. Różnice między prawem międzynarodowym a prawem wewnętrznym

Prawo międzynarodowe jest systemem prawa odrębnym od systemów prawnych wewnętrznych, tj. obowiązujących wewnątrz każdego z państw. Różni się ono od prawa polskiego, niemieckiego, francuskiego oraz od innych wewnątrzpaństwowych systemów prawnych. Jakie różnice wyznaczają tę odmiennosć?

Najważniejsze różnice między prawem międzynarodowym a prawem wewnętrznym (np. prawem polskim)	
1. Istnienie innego katalogu źródeł prawa, tj. dokumentów i aktów zawierających normy prawne	
<p>Prawo międzynarodowe</p> <p>Do katalogu źródeł prawa międzynarodowego zalicza się zasadniczo umowy międzynarodowe i tzw. zwyczaj międzynarodowy. W prawie międzynarodowym nie ma konstytucji, nie występują także ustawy oraz rozporządzenia.</p>	<p>Prawo wewnętrzne</p> <p>Podstawowym źródłem prawa wewnętrznego jest konstytucja danego państwa oraz ustawy i umowy międzynarodowe. Obok nich stosowane są akty prawne niższego rzędu, takie jak rozporządzenia, które wydaje się w celu wykonania ustaw.</p>
2. Brak hierarchiczności norm	
<p>Prawo międzynarodowe</p> <p>W prawie międzynarodowym nie występuje hierarchizacja źródeł prawa. Oznacza to, że norma zwyczajowego prawa międzynarodowego ma taką samą moc prawną jak norma zawarta w umowie międzynarodowej.</p>	<p>Prawo wewnętrzne</p> <p>Podstawową cechą systemów prawa wewnętrznego jest hierarchiczność norm. Oznacza to, że system prawa jest zbudowany według pewnej hierarchii, w myśl której norma prawna uznawana za ważniejszą (norma wyższego rzędu) ma pierwszeństwo nad normą, która stoi niżej w hierarchii (norma niższego rzędu). Tak np. norma konstytucyjna ma pierwszeństwo (jest ważniejsza) przed normą wynikającą z ustawy. W systemach wewnętrznych za najważniejsze uznaje się normy konstytucyjne.</p>
3. Inna konstrukcja normy prawnej	
<p>Prawo międzynarodowe</p> <p>Trójczłonowa koncepcja normy prawnej nie ma zastosowania do prawa międzynarodowego. Zasada równości podmiotów prawa międzynarodowego sprawia, że normy tego prawa z reguły pozbawione są sankcji. Brakuje w nich trzeciego elementu normy typowego dla prawa wewnętrznego.</p>	<p>Prawo wewnętrzne</p> <p>W prawie wewnętrznym, zgodnie z tzw. koncepcją trójczłonową, norma prawna zbudowana jest najczęściej z trzech elementów: hipotezy, dyspozycji i sankcji. Hipoteza określa adresata normy oraz sytuację, do jakich norma ma zastosowanie. Dyspozycja precyzuje, w jaki sposób ma zachować się adresat normy w sytuacji określonej w hipotezie. Zawiera więc pewien nakaz lub zakaz. Sankcja to element normy wskazujący, jakie konsekwencje spotkają jej adresata w sytuacji, gdyby zachował się niezgodnie z dyspozycją. Przykładowo: gdy ktoś otwiera lokal gastronomiczny (hipoteza), powinien spełnić określone normy sanitarno-epidemiologiczne (dyspozycja). Jeżeli zaś ich nie spełni, to grożą mu negatywne konsekwencje (sankcja).</p>

4. Inny sposób tworzenia norm prawnych	
Prawo międzynarodowe	Prawo wewnętrzne
<p>Nie istnieje żaden parlament światowy, który tworzyłby przepisy prawa międzynarodowego. Są one kreowane wyłącznie przez podmioty tego prawa, przede wszystkim przez państwa. Z zastrzeżeniem nielicznych wyjątków wiążą także tylko te podmioty prawa, które dobrowolnie zgodziły się je przyjąć.</p>	<p>W systemach prawa wewnętrznego istnieje z reguły wyspecjalizowany organ parlamentarny (np. Sejm), którego zadaniem jest tworzenie ustaw. Organy zaliczane do władzy wykonawczej wydają przepisy wykonawcze do ustaw.</p>
5. Inny mechanizm stosowania sankcji za naruszenie norm prawa	
Prawo międzynarodowe	Prawo wewnętrzne
<p>Mechanizm stosowania sankcji jest zupełnie inny od sankcji przewidzianych w prawie wewnętrznym. Brak jest organów czuwających nad przestrzeganiem prawa międzynarodowego. Nie funkcjonuje żaden obowiązkowy sąd międzynarodowy, nie ma światowej policji i prokuratury. Nad przestrzeganiem norm prawa międzynarodowego czuwają same państwa, które związały się tym prawem, ewentualnie organizacje międzynarodowe. Wprawdzie pojedyncze normy prawa międzynarodowego z reguły nie przewidują sankcji, jednakże sankcje są znane i stosowane w prawie międzynarodowym. Różnią się one jednak od sankcji przewidzianych w prawie wewnętrznym. Przykładowo w prawie międzynarodowym istnieje sankcja polegająca na wykluczeniu państwa naruszającego prawo międzynarodowe z organizacji międzynarodowej. Sankcja taka jest nieznaną prawu wewnętrznemu. Ponadto w prawie międzynarodowym, w przeciwieństwie do prawa wewnętrznego, dużą rolę odgrywają tzw. sankcje psychologiczne. Przykładem takiej sankcji jest bojkot ruchu turystycznego do państwa łamiącego normy prawa międzynarodowego. Zmniejszenie ruchu turystycznego pozbawia to państwo wpływów budżetowych, co powoduje, że sankcja tego rodzaju niekiedy może być bardzo skuteczna.</p>	<p>W prawie wewnętrznym istnieją wyspecjalizowane organy czuwające nad przestrzeganiem i egzekucją prawa (np. sądy, prokuratura, policja). Norma prawa często zawiera też element sankcji pozwalający na ukaranie sprawcy naruszenia prawa.</p>
6. Inny katalog podmiotów prawa	
Prawo międzynarodowe	Prawo wewnętrzne
<p>Podmiotami prawa międzynarodowego są przede wszystkim państwa i organizacje międzynarodowe złożone z państw (np. Organizacja Narodów Zjednoczonych, Unia Europejska).</p>	<p>Podmiotami prawa wewnętrznego są zasadniczo osoby fizyczne i prawne, a także jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej.</p>